

11.11.11

VECHT MEE TEGEN ONRECHT

WERELDPARTNERS

Ga naar de mensen

Woon tussen hen

Leer van hen

Hou van hen

Vertrek van wat ze weten, bouw met wat ze hebben, tussen hen zullen leiders opstaan

En wanneer hun taak is volbracht, hun werk gedaan, zullen de mensen opmerken

“We hebben het zelf gedaan.”

Mission statement van AREDS, Tamil Nadu, India

WERELDPARTNERS, juni 2009

Foto: Dirk Peeters

Sociale controle op de exploitatie

Zoals beloofd gaan we hier dieper in op de actiepunten rond een sociaal beheer van de inkomsten uit de exploitatie van de natuurlijke rijkdommen. We werken daaraan met onze partners in het Zuiden en in internationale netwerken.

natuurlijke rijkdommen

NoGo-Zones

Door de sterke expansie van de ontginningsactiviteiten krijgen we steeds meer te maken met conflicten tussen ontginning en het behoud van de steeds schaarser wordende natuurgebieden op onze planeet. Indien we voldoende bosoppervlakten wensen te behouden en zo de biodiversiteit willen garanderen, moet er een verbod komen op ontginningswijzen van natuurlijke rijkdommen die het risico van blijvende schade voor het ecosysteem inhouden.

Om dit te garanderen heeft de Unesco het Mens en Biosfeer Programma opgezet. Met de instelling van 408 biosfeerreservaten in 94 landen is er een eerste belangrijke stap gezet. Maar om een verdere aftakeling van de ons nog resterende natuurgebieden en ecosystemen te verhinderen, moeten de inspanningen worden opgedreven.

Zelfs de Wereldbank – die een grote invloed uitoefent op het grondstoffenbeleid van ontwikkelingslanden – roept in haar beleidsdocument over extractieve industrieën de landen op om werk te maken van de afbakening van NoGo-zones. Samen met onze partners in het Zuiden willen we de komende jaren zoeken naar gepaste criteria voor NoGo-zones en via lobbywerk regeringen en internationale instellingen aanzetten tot grotere inspanningen op dit terrein.

De toekenning van een exploitatie-recht moet afhankelijk zijn van toestemming van de lokale bevolking.

Free and Prior Informed Consent

Bescherming van de levenskwaliteit en de cultuur van lokale bevolkingsgroepen houdt logischerwijze in dat ze inspraak krijgen bij de beslissingen die genomen worden omtrent de economische activiteiten die in hun leefgebied opgezet worden. De meeste landen voorzien in hun wetgeving een verplichte consultatie van de lokale bevolking vooraleer een exploitatierecht kan toegekend worden. In de praktijk wordt er maar al te vaak een loopje genomen met dit principe. De verstrekte informatie is dikwijls erg onvolledig en intimidatie wordt niet geschuwd.

Stilaan groeit er een consensus dat het recht op inspraak van de lokale bevolking niet beperkt mag worden tot louter een consultatie. De toekenning van een exploitatierecht moet afhankelijk zijn van toestemming van de lokale bevolking. Dit principe van *Free and Prior Informed Consent* houdt bovendien in dat de bevolking degelijk moet geïnformeerd worden over alle sociale en ecologische implicaties van een exploitatie en dat mogelijke alternatieven dienen geschetst. Op die manier zou er meer garantie moeten zijn dat de levenskwaliteit van de lokale bevolking er niet op achteruit gaat en dat ze op een billijke wijze mee kan profiteren van de winsten van de ontginning.

Tot nu toe hebben slechts enkele landen de *Free en Prior Informed Consent* in hun wetgeving opgenomen. Nochtans wordt dit recht erkend in artikel 32 van de VN-verklaring van de Rechten van Inheemse Volkeren die in september 2007 door 143 landen werd aangenomen. Ook rond dit aspect is nog een lange weg te gaan.

In Ayabaca (Peru) organiseerde de plaatselijke overheid een referendum i.v.m. de plannen van een mijnigigant. 98 procent van de bevolking verzette zich daartegen.

Anno 2009

Door de instorting van de grondstoffenprijzen vanaf het najaar van 2008 is het actieterrein natuurlijk grondig veranderd. Enerzijds is de enorme druk weggevallen om telkens nieuwe gebieden voor exploitatie open te leggen. Ook de productie in de bestaande mijnen is teruggelopen. Dat geeft de lokale gemeenschappen en de actiegroepen wat meer ademruimte. Anderzijds lopen nu ook de inkomsten voor de nationale overheden en lokale besturen sterk terug en is er geen bereidheid bij de mijnbedrijven om anderen een groter deel van de koek te gunnen.

ATM roept mijnbouwbedrijven ter verantwoording

De agressieve promotie van de mijnbouwsector door de Filipijnse regering heeft tot heel wat problemen geleid en sterk weerwerk opgeroepen. De activisten hebben elkaar gevonden in *Alyansa Tigil Mina* (ATM). De Stop de Mijnbouw Alliantie is een netwerk van academici, vertegenwoordigers van inheemse volkeren en basisgroepen en van religieuze leiders. De Filipijnen zijn immers een katholiek land en de Bisschoppenraad vertegenwoordigt een belangrijke maatschappelijke beweging.

ATM eist de opschorting van de Mijnbouwwet van 1995 en een moratorium op grootschalige open mijnbouw. Gezien de brede rekrutering zijn

er binnen ATM diverse belangengroepen actief. De gemeenschappen waar mijnbouwprojecten gepland zijn, vormen een belangrijke groep. Zij dreigen hun inkomen te verliezen en te moeten verhuizen van gronden die hun voorvaders eeuwenlang bewoond en bewerkt hebben. Sommige bergen hebben het statuut van heilige plaatsen en herbergen vaak de laatste resterende bossen in een kaalgekapt land.

De Filipijnse wetgeving voorziet een belangrijke clausule ter bescherming van de inheemse volkeren: de *Free en Prior Informed Consent*. Dit betekent dat een gemeenschap goed geïnformeerd moet zijn en moet instemmen met de mijnbouwactiviteiten. In de praktijk pareren de bedrijven deze 'hindernis' meestal succesvol met een verdeel en heers strategie.

Jong en oud protesteerden nadat een vloedgolf van giftig slib van de Rapu-Rapumijn de streek overspoelde en de rivier vervuilde. De afdamming van een bassin met mijnafval was doorgebroken.

Andere leden van de alliantie klagen vooral de negatieve impact op het milieu aan. Bossen worden gekapt, water vervuild, de grote biodiversiteit gaat verloren, mensen worden ziek. Zo leidde een mijnconcessie in Surigao del Sur tot groot protest. Vervuiling van twee belangrijke rivieren in dit stroomgebied brengt de waterbevoorrading van vijf stadjes in gevaar en bedreigt de visrijke baai.

De presidente van de Filipijnen staat helemaal achter de grootschalige mijnbouw.

Een derde groep van activisten betwijfelt dat mijnbouw garant staat voor 'ontwikkeling, jobs en welvaart' zoals de overheid vooropstelt. De geschiedenis leert ons dat de lokale economie heel weinig wint door mijnbouw. Een blik op de armoedecijfers laat zien dat de provincies met de meeste mijnbouw ook de armste zijn. Een schoolvoorbeeld is de provincie Marinduque, waar Marcopper gedurende 30 jaar een grote kopermijn exploiteerde. In dit gebied ligt nu een immense krater, de rivier is dood en het kustgebied vergiftigd. De bevolking lijdt er aan allerlei huidziektes.

Jaybee Garganera van ATM formuleert het kernachtig: "Overal lappen de mijnbouwbedrijven, zowel Filipijnse als de buitenlandse, onze wetgeving aan hun laars. Daarom vinden we het belangrijk dat zij beseffen dat er wel degelijk mensen hun praktijken opvolgen." ATM legt dan ook contacten met nationale en internationale actiegroepen om misstanden aan te klagen en de bedrijven ter verantwoording te roepen.

Eén concreet voorbeeld is de sluiting van de Rapu-Rapumijn. Het mijnbedrijf nam het niet nauw met de voorschriften en kreeg af te rekenen met een harde campagne, zowel van de Kerk, academici als basisorganisaties in de provincie Albay (ten zuiden van Manilla). Zo kreeg het bedrijf de publieke opinie tegen en zetten de banken het bedrijf droog. Toen het bankroet onafwendbaar was, schoof de mijnsector de schuld in de schoenen van de activisten en de Kerk. Nadat het faillissement werd uitgesproken, verdween het management met de noorderzon, zonder betaling van de schadeclaims en zelfs van de verschuldigde belastingen. Dit maakte de gouverneur zo boos dat hij alle vergunningen introk voor deze mijn.

11.11.11 werkt al drie jaar samen met ATM. Momenteel wordt een specifieke case geïdentificeerd waarrond we samen campagne willen voeren.

PERU • CUSCO

Op bezoek bij Timoteo

Het groepsdagboek van de Perureis van vorig jaar blijft een rijke bron waaruit we kunnen putten om ons een beeld te vormen van het leven in de Andes. En vooral van wat er beweegt onder impuls van Cedep Ayllu.

Vanuit Acos, waar we deelnamen aan de viering van de Wereldmilieudag, rijden we naar een vallei op 3.850 meter hoogte. Na een grondige voorbereiding is Cedep Ayllu nu twee jaar actief in deze streek. We stoppen aan een mooi kerkje en gaan op bezoek bij Timoteo, een kleine boer die ons uitnodigt 'in zijn trieste huis binnen een prachtige gemeenschap' zoals hij zelf zegt.

Hij toont ons hoe hij zijn perceel omheind heeft, beschermd tegen wind en vorst. Het vee kan hier grazen aan een touw, zodat het gras op andere plaatsen verder kan groeien. Hij heeft ook een moestuin en een serre met radijsjes, tomaten en rode bietjes. Via een 'ingenueus' druppelsysteem – een gewone tuinslang met gaatjes – worden de planten bevoeid.

Buiten kweekt hij ook gladiolen voor de bloemenverkoop. Dankzij de aanplant van hagen met bloesemdragende struiken, die tegelijk de erosie bestrijden en de wind rond de akkers breken, kan hij nu bijen houden. Hij heeft vier bijenkorven. Vier mooie koeien huizen in een stal met een dak van golfplaten. Boven zien we de zolder met hooibalen. Timoteo heeft nog plannen: hij wil stiertjes vetmesten voor de slacht en nog koeien bijkopen. Hij bezit ook vier paarden. Die dienen om de velden te bewerken. Hij verhuurt ze ook. De werktuigen staan netjes in een schuurtje, de maalsteen ligt voor de deur. Het grootste deel van het schuurtje wordt

In de serre staan tomaten, radijsjes en rode bieten.

ingenomen door een hok voor kippen en kalkoenen. Voor de cavia's is weinig ruimte voorzien. Hun hok telt drie verdie-

DOELSTELLINGEN VAN CEDEP AYLLU

1. Verbetering van de grond door bescherming tegen erosie, natuurlijke bemesting en aansluitend bevoeiing zodat meer oogsten mogelijk worden.
2. Intensivering van landbouw en veeteelt: betere voedergewassen voor het vee, beter zaaigoed en intensieve groenteteelt.
3. Samenwerking met de lokale gemeenten en districten.

Timoteo doet zijn uitleg met brede gebaren.

pingen. Gelukkig krijgen ze wat daglicht via een glazen plaat in het dak.

Sinds de weg naar het dorp is aangelegd, komen er vrachtwagens langs en kan hij zijn producten zonder problemen verkopen. 's Zondags staat hij op de markt in Accha. Op onze vraag waarom er een eucalyptusboom in zijn tuin staat, zegt hij lachend dat het een vergissing is, hij dacht dat het een fruitboom was.

Zijn huisje is piepklein. Vorig jaar begon hij met alles te bevoeren. Hij toont ons zijn toilet: heel netjes, een rolletje wc-papier aan de muur en een diepe put met as.

Timoteo bedankt ons en vertelt dat zijn vrouw vanmorgen ook aan de milieubetoging heeft deelgenomen. Hij laat ons ook proeven van de gestoomde maïs, gestoofde aardappelen en verder te definiëren vlinderpoppen ... Met stralende ogen vertelt Timoteo ons dat hij nog plannen heeft: hij gaat een huis bouwen met een verdieping.

Rita Lamon

Protest tegen uitdrijving

De voorbije jaren kende India een sterke economische groei. Die legde een grote druk op de bestaande infrastructuur. Elektriciteitscentrales konden de vraag niet aan, wegen verstopten, enz. Grote investeringen drongen zich dan ook op. Zo wordt de oude tweebaansweg tussen Karur en Trichy drastisch verbreed. Dat betekent dat in de dorpen waar Areds werkt 714 families hun huis en een deel van hun grond verliezen. Ook de reeks winkeltjes die Swate tussen 2000 en 2003 bouwde, worden gesloopt.

Zulke ingrepen zijn altijd pijnlijk – en je vraagt je af of de planologen niet wat vooruitziender konden zijn toen ze Swate een vergunning afleverden – maar onontkoombaar. Uiteraard verwachten wij Belgen dan dat de mensen een degelijke onteigeningsvergoeding krijgen, zodat ze elders een nieuw huis kunnen optrekken en een veld kunnen kopen. In Tamil Nadu probeert de overheid er echter bijzonder goedkoop van af te komen. Ze rekent erop dat arme en ongeletterde mensen gedwee de tegenslagen zullen ondergaan. Dat is buiten het bewustmakingswerk van onze partners gerekend. Swate heeft een protestcampagne opgezet om uitstel af te dwingen, degelijke vergoedingen te eisen én begeleiding zodat de getroffen gezinnen in de nabijheid nieuwe eigendommen kunnen verwerven.

Vrouwenfront mikt op parlamentszetel

De emancipatiebeweging die Swate aanvankelijk in de streek van Karur op gang trok, inspireerde al vrij snel vrouwenbewegingen. De Wereldvrouwenmars in 2000 werkte als

Mensenketting tegen alcohol

Alcoholisme is een gesel die overal ter wereld arme en gemarginaliseerde bevolkingsgroepen treft. Zo ook in India. En net als elders zijn het vooral de vrouwen en kinderen die er de gevolgen van dragen onder de vorm van huishoudelijk geweld en ondervoeding (want de mannen eten traditioneel eerst, vrouwen en kinderen delen de overschot).

De ngo's en sociale organisaties ijveren in India niet alleen voor preventie, maar op veel plaatsen ook voor het verbod op of minstens de strenge beperking van de verkoop van alcohol. Zo organiseerde Areds op de geboortedag van Gandhi – bekende voorstander van alcoholverbod – een menselijke ketting om te wijzen op de gevaren van de drank en een verbod te eisen. Een maand later werd in Karur een 'versla de alcohol'-conferentie gehouden waaraan 5.000 mensen deelnamen.

catalysator voor een krachtenbundeling op het niveau van heel Tamil Nadu. De Swatevrouwen, met Christi op kop, vormden de drijvende kracht achter Mapovi (Vrouwenbeweging tegen Armoede en Geweld). Mapovi stelde zich uitdrukkelijk tot doel de participatie van vrouwen in de politieke besluitvorming te bevorderen. Bij lokale en regionale verkiezingen tastten ze aanvankelijk af welke partij het grootste aantal strijdpunten van de vrouwenbeweging in haar programma wou opnemen. Daarnaast kwamen ook verschillende vrouwen als onafhankelijke kandidaten op. Al snel bleek echter dat de uitverkoren partijen wel veel beloofden, maar zich in realiteit bar weinig inzetten voor de vrouwenbelangen. Daarom werd in 2006 het Vrouwenfront opgericht, een politieke beweging waar onder-tussen 3 miljoen vrouwen in 22 districten lid van zijn. Bij de nationale verkiezingen van dit jaar gingen twee vrouwen onder de vlag van het Vrouwenfront naar 2 van de 39 zitjes die in New Delhi zijn gereserveerd voor Tamil Nadu. Op het moment dat we dit schrijven is er nog geen nieuws over de afloop. In principe maken ze veel kans, maar zullen ze kunnen opboksen tegen de klassieke praktijken waarbij kandidaten massaal geld uitdelen?

Na interne verkiezingen binnen het Women's Front overhandigt Manjula, die we kennen als de secretaris van Swate, de officiële nominatie aan één van de beide kandidaten die voor het Vrouwenfront zullen opkomen bij de nationale verkiezingen.

Vooruit met de geit!

In het vorige nummer schetsten we al een eerste keer het nieuwe werkgebied van VECO dat aan Same grenst: het district Simanjiro. Langs de rivier is er mogelijkheid tot landbouw, maar het grootste deel bestaat uit droge savanne. Dat is het leefgebied van de traditionele herders, de Maasai. Dré Smessaert was er op bezoek.

Idadi

Nairukoko leest met zelfvertrouwen haar brief voor. Idadi – de hoeveelheid, wat we hebben – ‘Vier bokken, elf geiten, lammetjes en twee koeien.’ In naam van haar groep vrouwen schetst ze hun collectief bezit. We hebben anderhalf uur met een terreinwagen langs een stoffige aarden weg gereden sinds we de baan van Dar Es Salaam naar Arusha verlieten. Hier en daar zagen we enkele mensen een groepje koeien hoeden. We vroegen ons dan af waar ze ineens vandaan kwamen en hoe ver ze van huis waren. De weidse savanne is dor en staat vol met doornige kale struiken. Bij onze aankomst zitten de Maasai allemaal in een grote cirkel onder de grootste boom van de omgeving. De vrouwen in hun netjes gewassen, mooiste, diepblauwe wikkelgewaden, donkerrode sjaals en grote zelfgemaakte halsringen van kleine witte kraaltjes. Een deel van de mannen draagt een vest, de anderen hebben zich in een donkere deken gewikkeld. Een groepje jonge vrouwen danst en zingt ter verwelcoming van de bezoekers.

Nairukoko is duidelijk de leidster van de vrouwengroep. Zij heeft de taak het geitenproject van de vrouwen voor te stellen. Na de uitvoerige verwelcoming en de inventaris van hun veestapel, leest Nairukoko het probleem voor. Ze heeft de brief zelf geschreven in hoofdletters. Wanneer ik haar vraag hoe haar naam gespeld wordt, neemt ze met een trots lachje mijn pen over en schrijft hem keurig op. In het dorpje Lerumo, waar zij woont, kunnen slechts 10% van de mensen lezen en schrijven, en dat is zo in de meeste Maasai-dorpen. De gemiddelde alfabetiseringsgraad in Tanzania is ongeveer 70%. De Maasai horen bij de armste bevolkingsgroepen van Tanzania.

Yetu

Yetu – over ons – is het volgende deel van haar toespraak. Daarin schetst ze dat er elk jaar minder water en minder gras-

land is. De koeien kunnen niet overleven. Maasai zijn reeds duizend jaar herders en nu verandert hun wereld. Al tien jaar regent het elk jaar minder. Van het broeikaseffect hebben ze nog nooit gehoord, maar zij voelen de gevolgen ervan wel het meest. Ze hadden er jaren over nagedacht en drie dagen over gediscussieerd. Onder hun grote boom waren ze tot het besluit gekomen dat ze naast de koeien ook geiten moesten houden. Een landbouwdeskundige van Vredeseilanden had hen begeleid in hun discussie. Het probleem was van hen, de oplossing moest ook van hen komen.

Vijf argumenten pro geit

Een verantwoordelijke van de ‘district council’ legt ons hun besluit uit. Geiten hebben voordelen in vergelijking met koeien. Voor de prijs van een koe kan je meer dan twee geiten kopen, dus is er minder risico als er één doodgaat. Geiten kunnen de vrouwen dicht bij hun lemen huizen hoeden, terwijl ze tegelijk met de kinderen en het eten bezig zijn. Vrouwen mogen zelf geiten verkopen, terwijl de koeien in de Maasai-cultuur alleen door de mannen mogen verkocht worden. Geiten zijn reeds na vijf maanden volwassen. Ze kweken sneller dan koeien en kunnen na een jaar verkocht worden en dus geld opbrengen. In een dorre omgeving overleven ze beter omdat ze minder grasland nodig hebben. Vijf sterke argumenten. Een econoom zou dit een productanalyse noemen.

Geiten voor cash

De Maasai worden niet rijk van hun koeien en geiten. De meesten eten nu slechts één keer per dag en vaak hebben ze honger. Cassave of maniok is een wortel die ze kweken om te drogen en te vermalen tot bloem. Daar maken ze een dikke warme deeg van die hun voornaamste voedsel vormt. Soms eten ze rijst en groenten, maar die moeten ze op de markt kopen. Elk gezin verkoopt twee tot vier geiten per maand om voldoende geld te hebben voor voedsel en kleren. Om het jaar rond te komen moeten ze alleen voor het geld tenminste een veertigtal geiten kweken. Verder hebben ze geiten nodig voor vlees en voor melk. Door het geitenproject hebben ze het vooruitzicht om verschillende groenten – en dus vitaminen – te kunnen kopen, waardoor ze gezond blijven en minder vatbaar zijn voor ziekten.

Geiten zijn beter bestand tegen de toenemende droogte.